OBSERVAȚII ASUPRA TERMINOLOGIEI PĂSTOREŞTI DIN ȚINUTUL NĂSĂUDULUI

Viorel VĂSIEŞIU

Abstract

Shepherding was and, in certain situations, still is one of the main occupations of the Romanian people, alongside agriculture. As a traditional occupation, the importance of shepherding has been underlined on countless occasions in connection with the history of the Romanian people as well as the history of the Romanian language.

In this paper we make a few observations regarding the pastoral terminology in a geographical area next to Năsăud (the valleys of Zagra and Sălăuţa).

1. Discutarea terminologiei populare a diferitelor îndeletniciri poate fi făcută din cel puțin două puncte de vedere, deosebite atât prin punctul lor de pornire, cât şi prin finalităţi.

Pe de o parte, terminologia populară poate fi întâlnită în lucrări în care obiectul cercetării (diferitele profesiuni rurale) este privit din perspectiva etnografului, pe cercetător interesându-l în primul rând descrierea precisă a modului de desfăşurare, cu operaţiile, procesele şi uneltele care intervin în exercitarea ei. Terminologia acestora constituie un fapt auxiliar: descriind obiectele de civilizaţie materială, autorii sunt obligaţi să noteze şi numele pe care oamenii le folosesc. În acest fel, lipseşte aproape cu totul o preocupare de explicare a termenilor, valoarea acestui tip de lucrare nefiind, pentru lingvist, decât una documentară: aici sunt înregistrate numeroase fapte terminologice necunoscute.

Pe de altă parte, terminologia populară poate fi studiată din perspectiva lingvisticii. Ea va forma în acest caz nucleul cercetării; obiectele de civilizaţie materială sau procesele întâlnite în diferitele îndeletniciri constituie fapte auxiliare: sunt aduse în discuţie mai mult în măsura în care pot lămuri semnificaţii sau evoluţii ale termenilor avuţi în vedere. Pe un lingvist îl interesează terminologia diferitelor îndeletniciri dintr-un punct de vedere propriu: stabilirea evoluției sensurilor şi a formelor, locul terminologiei unei profesiuni în ansamblul lexicului unei limbi, stabilirea vechimii cuvintelor, a provenienței lor, sau repartiția teritorială în diferite graiuri etc.(1).

În lucrarea de faţă vom face câteva observaţii asupra terminologiei păstoritului din zona învecinată Năsăudului (văile Zagra şi Sălăuţa) din acest al doilea punct de vedere: cel al lingvistului. Ne va interesa, deci, mai puțin descrierea amănunțită a proceselor sau uneltelor folosite în desfăşurarea acestei îndeletniciri. Metoda „cuvinte şi lucruri", vom utiliza-o, dar nu cu precădere, tocmai pentru a nu depăşi prea mult limitele pe care ni le propunem: în primul rând stabilirea locului unei asemenea terminologii în ansamblul lexicului din zonă, şi, mai ales (în măsura posibilului şi pornind de la cercetările anterioare, ca şi de la o anchetă personală), stabilirea stratificării acestei terminologii, pe baza vechimii, provenienței şi evoluției termenilor aduşi în discuție.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

2. Păstoritul a fost şi, pe alocuri, continuă să fie şi astăzi una din principalele ocupaţii ale poporului român, alături de agricultură. Ocupaţie tradiţională, importanţa păstoritului a fost subliniată în nenumărate rânduri, atât pentru istoria poporului român, cât şi pentru istoria limbii române. Vechimea foarte mare a practicării acestei ocupaţii, facilitată de condiţiile geografice foarte prielnice ale ţării noastre, este susţinută de numeroase probe, atât arheologice (e suficient să amintim numai că încă din epoca comunei primitive există atestări privind această ocupaţie, iar în secolul al VIII-lea economia era bazată în special pe creşterea turmelor de oi (2), lingvistice (numeroase cuvinte de origine nesigură, considerate de mulţi specialişti ca fiind autohtone (3), cât şi etnografice (4). În ceea ce priveşte importanţa păstoritului în procesul de formare a dialectelor limbii române, ca şi pentru menţinerea unităţii lingvistice a dacoromânei, este cunoscută insistenţa cu care s-au explicat aceste probleme prin rolul avut de păstorii transhumanţi. Nu au lipsit nici opinii, exprimate de istorici sau de lingvişti, după care românii au fost în primul rând un neam de păstori, negându-se aceeaşi pondere (sau, în orice caz una ridicată) pentru alte ocupaţii, pentru agricultură în primul rând(5).

Dată fiind această deosebită importanţă a păstoritului în însuşi procesul de formare a poporului român, e firesc ca şi terminologia pastorală românească să cunoască o aceeaşi importanţă în cadrul istoriei limbii române. Ocupaţiile vorbitorilor au, după cum se ştie, un reflex direct în limbile pe care le vorbesc: „dacă într-o parte a dominat elementul păstoresc, în altă parte elementul agricol, dacă iarăşi unele popoare au fost duse spre vieaţa de mare, aceste condiţiuni sociale au lăsat totdeauna urme în aspectul lingvistic al ţărilor corespunzătoare" (6).

Din toate aceste motive, păstoritul românesc s-a bucurat de o atenţie deosebită din partea cercetătorilor, fiind scrise numeroase cărţi, studii, articole, în care este descris, explicat, interpretat aspectul păstoresc român din multiple unghiuri de abordare: istoric, etnografic, lingvistic, folcloric etc. (7).

Lingvistic, terminologia pastorală românească, deosebit de variată şi de bogată, bineînţeles în marile zone păstoreşti, condensate în general în munţi, a fost obiectul atenţiei cercetătorilor încă din secolul trecut. Se poate afirma că, deşi nu dispunem până în prezent de o monografie **lingvistică** dedicată terminologiei păstoreşti române, în ansamblul geografic al ei, şi nici de monografii, pe această temă, ale tuturor zonelor de păstorit intens, totuşi, faţă de terminologia altor îndeletniciri (chiar de cea a agriculturii) s-a scris destul de mult, existând premizele întocmirii unei lucrări vaste de sinteză. În general aproape din toate zonele de păstorit intens avem culegeri de material terminologic păstoresc, o parte interpretat şi din punct de vedere lingvistic (8).

3. Zona pe care o avem în vedere în lucrarea de faţă, satele de pe Valea Zăgrii şi Valea Sălăuţii, situate în apropierea masivului Rodnei, constituie una din zonele de păstorit intens din ţara noastră, zonă montană cu o bogată tradiţie pastorală, alături de Bran, Ţara Bârsei, Vrancea, Ceahlău, Mărginimea Sibiului etc. (9). Locuitorii din aceste sate (în cea mai mare parte cu atestări vechi: Coşbuc – 1523; Poienile Zăgrii – 1547, Mocod – 1440 – v. C. Suciu, Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania, v. I, II, 1968) s-au ocupat din vechime cu păstoritul, lucru dovedit istoric de drepturile la munţi pe care le avea populaţia someşeană, munţi pe care îi exploatau în mod colectiv (10), ca şi în alte zone (de exemplu Vrancea). Din această zonă, ca şi din zona maramureşeană a masivului Rodnei, o parte din populaţia care se ocupa cu păstoritul s-a extins, cu oile, până în Polonia şi Cehoslovacia, în mari părţi din regiunile nordice ale Carpaţilor.

Condiţiile istorice, în principal drepturile la proprietatea deplină asupra munţilor, pe care populaţia din masivul Rodnei le obţinuse, au făcut ca păstoritul în această zonă să nu fie transhumant (11).

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

Ca tip de păstorit (12) în prezent, satele pe care le avem în vedere cunosc, în general, după aria teritorială pe care se practică, sistemul păstoritului pendulator (sau local-zonal), care constă în vărarea animalelor la munte în gospodării pastorale bine închegate, şi iernarea animalelor în cadrul gospodăriei din sat.

4. Observaţiile pe care le prezentăm în continuare asupra terminologiei pastorale (creşterea oilor) din această zonă se bazează în primul rând pe un material faptic destul de bogat adunat în cursul unei anchete făcute cu chestionarul NALR (13). De aici vine şi principala lipsă pe care o prezintă materialul adunat, şi anume faptul că este incomplet: în acest chestionar nu sunt atinse toate aspectele acestei îndeletniciri rurale. Într-o mică măsură am mai adăugat şi alţi termeni pe care i-am urmărit, iar, pentru completare, am folosit ţi o parte din materialul publicat anterior asupra păstoritului în masivul Rodnei (14)

Din acest motiv, faptul că nu am urmărit toată terminologia pastorală, nu vom prezenta şi discuta materialul pe noţiuni, ci pe cuvinte şi nu urmând fazele păstoritului în ordinea în care se succed ele, ci pe origini.

a) Termeni păstoreşti de origine latină

- *aplec* (mielul) „pun mielul mic să sugă" < lat. *applicāre* (DA, s. v.).

- *berbec* < lat. pop. *berbēcem* (lat. clas. *vervex*) (DA, s. v.). Forma etimologică este *berbece*, cum de altfel, în majoritatea localităţilor, a fost înregistrat. Într-un singur sat (T) (15) s-a obţinut forma *berbec*, singular refăcut de la pluralul *berbeci*.

- *boţ*. A fost înregistrat în T cu sensurile de „bulz (de mămăligă)" şi „resturi de la cânepă". Etimologia nu îi este pe deplin lămurită. DA, s. v. îl derivă dintr-un tip lat. pop. **bottium (botia)*, pe baza corespondenţelor din celelalte limbi romanice (cf. şi REW, pag. 1240).

- *capră* < lat. *capra* (DA, s. v.).

- *carâmb* „băţ cu care se măsoară laptele în vas, la măsuratul oilor". CADE propune ca etimologie lat. *calamus*. Etimologia, din considerente fonetice, este dificil de susţinut, dacă nu acceptăm că nazala bilabială *m* s-a „despicat" (16) întâi în *mb* şi abia apoi *á* s-a aflat în poziţie nazală, condiţie necesară pentru a putea să se închidă la *î*. Trebuie să presupunem aşadar un **cărámb*.

- *caş* < lat. *caseus* (DA, s. v.).

- *căldare* „vas în care se fierbe zerul" < lat. *caldaris* (DA, s. v.).

- *cheag*. În P se face numai *d'gin rîza mńélului tânăr*. DA, s. v., îl derivă dintr-un neatestat **clagum*, provenit din *quaglum*, formă populară a lui *coag(u)lum*.

- *câine* (ciobănesc) < lat. *canem* (DA, s. v.).

- (a se) *coace* (caşul) „a dospi". Atestat cu acest sens numai în R. < lat. *cocere* (DLRM, s. v.).

- *creastă* „semn făcut pe carâmb, arătând o anumită cantitate de lapte, la măsuratul oilor" < lat. *crista* (DA, s. v.).

- *furcă* „semn în ureche la oi: o crestătură în unghi mic, făcută chiar în vârful urechii" < lat *furca* (DA, s. v.). Este atestat numai în P, lucrul explicabil prin faptul că de obicei fiecare posesor de oi are semnele sale specifice.

- *găleată* „vas din doage de lemn, în care se mulg oile" < lat. *gallēta* (DA, s. v.).

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- *iadă* < lat. *heda*. Ciorănescu, în DERum, îl derivă din *ied*.
- *ied* < lat. *haedus* (DA, s. v.).
- *închega* < lat. pop. *in-coagulare* (DA, s. v.). Poate fi şi un derivat pe teren românesc, din *cheag*, cu prefixul *în-*.
- *lingură* „cauc de băut apă sau lapte", şi „obiect cu care se scoate urda din căldare" < lat. *lingula* (DA, s. v.).
- *mia* < lat. *agnella* (DA, s. v.).
- *miel* < lat. *agnellus* (DA, s. v.).
- *miţ, miţe*. DA, s. v., acceptă etimologia din CDDE, 1142; lat. **agnicius* „de miel". Originea lui însă, mai ales că etimonul *ł* este unul reconstituit, este nu întrutotul sigură. Nici celelalte etimologii propuse: pol. *jagnięcy* (Cihac, vol II), lat. *mica* „fragment" (Tiktin) şi rom. *mâţă* (S. Puşcariu, în Jahresbericht..., XI, pag. 54; REW, pag. 5557) nu pot fi acceptate cu mai multă siguranţă decât cea din DA.
- *munte* < lat. *montem* (DA, s. v.). Este de subliniat sensul de „stână" pe care un informator, cu specificarea [v], ni l-a dat în C. Restrângerea de sens de la „locul unde se păşunează oile" la „aşezarea unde stau păcurarii şi oile" este explicabilă prin expresii de genul *merg la munte*, în care vorbitorii au în primul rând în minte, aşezarea la care stau ciobanii, deci stâna, şi nu întreg locul de păşunat.
- *oaie* < lat. *ovis* (DA, s. v.).
- *par* (la o stână) < lat. *palus* (DA, s. v.).
- *păcuină* „oaie cu lapte" < lat. *pecuina* (fem. lui *pecuinus*) (DLR, s. v.). Este atestat numai în C. şi T., în celelalte sate fiind cunoscuţi termenii *mânzări* (SL, R, M) şi *oi cu lapte* (Z, S, P).
- *păcurar* „cioban" < lat. *pecorarius* (DLR, s. v.).
- *păr* „lâna cea mai bună care se algele la pieptănat". Atestat numai în T. În celelalte localităţi termenul nu este cunoscut; se foloseşte numai lâna cu totul, fără a se alege din ea părul. Nici *canura* nu este cunoscută, nici chiar în T. Etimologia dată de DLR, s. v. este lat. *pilus*, prin extensiune de sens, facilitată, probabil, de comparaţii de genul: „are părul ca lâna", sau, antinomic, „e păr nu e lână" (adică e mai aspru, nu e moale ca lâna).
- *pecingine* „hâră (la oi)" < lat. *petiginem* (DA, s. v.).
- (a se) *prinde* (caşul) „a se închega" < lat. *prehendere*.
- *pulpă* „uger" < lat. *pulpa*.
- (oaie) *săcreată* [*oaia s̆e s̆âcreátă* (SL)] „oaie care se desprinde mereu din turmă" < *săcret* „blestemat, afurisit, ticălos" < lat. *secretus* (CADE, s. v.). Cuvântul este cunoscut şi în Crişana cu sensul de „diavol", folosit mai ales în imprecaţii.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- *staor* „staul" < lat. *stab(u)lum* (DA, s. v.). Cuvântul este răspândit în cea mai mare parte a Banatului, Crişanei, în vestul şi nordul Transilvaniei, cu aceeaşi formă fonetică sau cu transformări: *stau* (în Banat), *stav* (nord-estul Banatului) (cf. ALR II, s. n., vol. II, h. 392).

- *străghiată*. Atât sensul cât şi etimologia acestui cuvânt specific păstoresc, întâlnit pe o parte din teritoriul dacoromân (cu excepţia Moldovei, Crişanei şi a Munteniei; vezi ALR II, S. n., vol. II, h. 415), precum şi în istroromână (v. CL, IX, 1964, p. 205) şi aromână, au dat naştere la numeroase discuţii. Sensurile nu sunt, în primul rând, unitare. Cel mai cunoscut, dat de aproape toate dicţionarele noastre, este cel de „lapte covăsit, prins închegat". Este şi cel urmărit de E. Petrovici în ancheta sa. În afară de acesta, E. Petrovici a mai notat sensurile de „zer ce se ridică, după ce caşul a fost frământat în budacă" (pctul 365), „zerul limpede, albastru, ce se ridică deasupra laptelui închegat" (pctul 551), „caş nestrecurat" (pctul 010), iar E. Petrovici şi P. Neiescu (17)cel de „lapte închegat separat de masa de lapte din care se face caşul; încălzit puţin, îl mănâncă ciobanii", la istroromâni. Alt sens: „brânză de vacă" (Ciorănescu, DERum, 8231).

Etimologiile propuse până acum derivă cuvântul din latină. I. A. Candrea (18) îl consideră „probabil moştenit de la păstorii romani, la care (*lac*) *strangulatum* „lapte prins" trebuie să fi avut şi sensul de „caş abia închegat şi nestors de zer" (sensul cunoscut lui I. A. Candrea). Cuvântul atestat la Moţi (19) *streghiat* (considerat forma etimologică, de către I. A. Candrea), a devenit *străghiată* printr-o etimologie populară, sub influenţa lui *ghiaţă*, iar din contaminarea lui *străghiat* cu *străghiaţă* a rezultat *străghiată*.

G. Giuglea, în DR, III, 1922-1923, pag. 616, consideră că provine din lat. *strugulata* „acoperit cu o pătură, cu o pieliţă" (< *stragula* „învelitoare"), socotind că închegarea este o urmare a acoperirii laptelui cu o pieliţă.

G. Pascu (cf. I. I. Russu, în DR, XI, 1948, pag. 166), presupune etimonul: lat. **extracoagulatum*. Ciorănescu, DERum, s. v. consideră mai probabilă derivarea din *streghie*.

În ancheta noastră am atestat cuvântul în toate satele, sub formele *străzátă* (R,^C, M, Z, S, SL), *străgátă* (T), *străzátă* (P), cu următoarele explicaţii:

- „e o pieliţă albă care se formează din zerul care iese deasupra laptelui închegat, se pune în cheag" (Z);
- "tărie de cheag" (P);
- „după ce laptele-i închegat, se rupe şi iese *străzátâ*, un fel de pânză albă provenită din cheag. Se pune înapoi în cheag" (S);
- „o pieliţă albă ieşită pe laptele închegat. *Să tũzi şi* ^se pune pe cheag" (M);
- „după ce-ai rupt laptele, îl laşi circa 30 de minute să se aşeze spre fund, apoi se ia zerul subţirel, „*ca o pânzucă álbă*, *aşęia-i străzátă*, se ia şi se pune în cheag" (SL). Se observă că toate aceste explicaţii insistă asupra faptului că *străghiata* este o *pieliţă*, o pânză albă, care acoperă laptele rupt (şi în SL, unde înseamnă „zer subţirel", acesta e ca o „pânzucă albă"). Acest lucru ne face să credem că etimologia adevărată e cea propusă de Giuglea: de la ideea de „a acoperi caşul, a înveli caşul într-o pieliţă" (provenită din cheag, o „tărie a cheagului", care se toarnă înapoi în vasul în care se ţine cheagul) trebuie să pornim, sensurile celelalte fiind derivate ulterior. Fonetic, etimologia aceasta nu ridică nici un fel de dificultăţi.

- (a) *strecura* (laptele) < lat. *strecorare*, influenţat în fonetism de prefixul *stră-* (CADE, s. v.).

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- (a) *tuşina* < lat. **tonsionare* (DLRM, s. v.). H. 430 din ALR II, s. n., v. II, prezintă o răspândire sporadică a termenului pe teritoriul dacoromân. În ancheta noastră cuvântul nu a fost atestat în M şi SL, unde se foloseşte *a tunde*.
- (a se) *usca* „a dospi (caşul)" < lat. **usticare* (CADE, s. v.). O singură atestare, în S, cu acest sens. De remarcat că în cele 8 sate anchetate numai trei cunosc acelaşi termen: *a dospi* (SL, M, Z), în celelalte noţiunea fiind definită prin termeni diferiţi, sau, uneori, prin sinonime, lucru explicabil şi prin faptul că în celelalte sate nu se obişnuieşte să fie pus caşul la dospit.
- *usuc* < lat. *sucus*, influenţat fonetic de *usuc* (< lat. *exsuco*) (CADE, s. v.). Etimologia aceasta nu este însă singura dată. *usca*, iar Diculescu (apud Ciorănescu, DERum, s. v.) din grecescul *oisypos* „grăsime de oaie", ipoteză tentantă prin asemănările de sens dintre cele două forme, dar sunt greu de explicat transformările fonetice, din partea finală mai ales. Forma atestată şi de noi, *ursuc*, în toate satele, răspândite în întreg nord-vestul ţării (în rest se întâlneşte *usuc* – cf. ALR II, s. n. vol. II, h. 431) prezintă un *r* epentetic (20) sau s-a născut prin apropiere (etimologie populară) de *urs*, veriga semantică fiind noţiunea de „grăsime".

- (a) *zbiera* „a behăi" <lat. **exverare* (< *verres* „prost") (CADE, s. v.); cf. şi explicaţiile lui Puşcariu, EWE, s. v.: < lat. **verrare*; Philippide, *Principii de istoria limbii*, pag. 39.

b) Termeni păstoreşti formaţi pe teren românesc

- (oaie) *aplecătoare* „oaie la care apleci un miel pe care nu l-a fătat ea" < *apleca* + *-toare* (DA, s. v.), necunoscut în Z, P, M, unde nu se cunoaşte nici un alt termen special.
- *berbecuţ* „miel (oaia fată un *berbecuţ*, indiferent de partea bărbătească sau femeiască a mielului)" (în P, T) < *berbec* + sufixul diminutival *-uţ*. (DA, s. v.).
- *brăcinariţă* „semn în ureche la oi: o tăietură rotunjită, în partea de jos a urechii" < *brăcinar* + *-iţă* (DA, s. v.). DA şi CADE nu atestă acest sens. Extensiunea sensului este posibilă având în vedere forma tăieturii.
- (oaie) *bucălaie* „cu capul negru" < *bucă* „obraz" + *laie* „neagră, sură". Ciorănescu, DERum, s. v., crede că trebuie pornit de la *bucălău* < *bucă* + *-lău*, al cărui feminin normal, *bucălaie*, a fost interpretat, prin etimologie populară, ca legat de *laie*.
- *budulău* < *budăi* + *-lău*.
- *căcături* „tuşinături". Atestat numai în R.
- (a) *căpia* (oaia) < *capie* (DA, s. v.).
- *cheagorniţă* „vas în care se ţine cheagul" < *cheag* (DA, s. v.). Cunoscut în şase din cele opt sate.
- *coada-cilioii*. Substantiv compus, denumind un semn la oi, care are formă de W. *Cilioaie* este, probabil, acelaşi cuvânt cu *cilioaie* „pasăre pestriţă, cât o ţarcă" (DA, s. v. *ceahlău*). Semnul care poartă acest nume este destul de asemănător cu coada unei ţărci.
- *codaţi* „viermi care se fac în brânză" < *codat* „larva muştei *Eristalis tenax*" (DA, s. v.). În anchetă a fost notat ca plurale tantum.
- *corobeţi* „viermi < probabil derivat din *coroabă* + *-eţ* (DA, s. v.), având la început sens de „viermi care trăiesc sub scoarţa sau în scorburile copacilor".
- *crestătură* „semn în ureche la oi" < *cresta*.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- *fapt* „o boală la oi: bube pe tot trupul". Acest sens derivă probabil din cel de „boală pe care o capătă un om după o vrajă făcută cu omida fluturelui numit *striga*" (cf. DA, s. v.). Cuvântul, cunoscut în T, nu este înregistrat în dicţionare cu acest sens derivat. Probabil numele acesta al bolii este legat de vreo credinţă pe care n-o cunoaştem.
- *furcuţă* < *furcă* „semn la oi" + *-uţă* (DA, s. v.).
- *gârdei* „botei" < *cârd* + *botei* (DA, s. v.).
- *iernatic* < *iarnă* + *-atic* (probabil unul dintre sufixele vechi româneşti) (DA, s. v.).
- (a se) *însâmbra* < *în* + *sâmbră*. CADE îl derivă din ung. *szimbra (?)*, cuvânt care nu apare în dicţionarele maghiare.
- *jintalău* < *jintui* + *-alău* (DA, s. v.).
- *jintuit* < *jintui* < (DA, s. v.).
- (oaie) *mărginare* < *margine* + *-ar(e)* (DLR, s. v.).
- *mioară* < *mior*
- *mior* < *miel* + sufixul *ior*. Formele înregistrate: *mńiuóx*, *mńiuór* susţin această etimologie, dată şi de Ciorănescu, DERum, 5320. Puşcariu, EWR, 1093; CADE, s. v. presupun un lat. **agneliolus*. DLR îl consideră un derivat regresiv de la *mioară* (< *mia* + *-(i)oară)*. Derivarea pe teren românesc o considerăm mai probabilă.
- *mulsoare* < *muls* + *-oare* (DA, s. v.).
- *mutare* < *muta* (DLR, s. v.). Sensul de „stână", atestat şi în DLR, este direct legat de *mutătură* „şură de vară la munte" (T. Papahagi, *Cercetări în Munţii Apuseni,* în GS, II, fasc. 1. cf. şi Ov. Densusianu, *Aspecte lingvistice ale păstoitului,* pag. 65-67).
- (oaie) *nărăvaşă* < *năravi* (DLR, s. v.).
- *oieş* < *oáie* + *-eş* (DLR, s. v.).
- (oaie) *pistruie* < *pistrui.*
- *pişcătură* „semn la oi" < *pişca* (DLRM, s. v.).
- *pornească* < *porni* (CADE, s. v.). Sensul 2 este cunoscut (cu toate că în CADE cu o nuanţă deosebită: păscutul noaptea, nu de la ujină până seara, ca în Z, SL). Sensul 1, „o bucată de păşune mai bună, păstrată pentru păscutul oilor către seară" este un transfer semantic, de la abstract spre concret, întrutotul explicabil.
- *săbietură* „semn la oi" < *sabie*
- *săbiiş* „semn la oi" < *sabie*
- *sărciner* < *sarcină* (CADE, s. v.).
- *scutească* „adăpost pentru oi" < *scuti* (CADE, s. v.).
- *sâmbraş* < *sâmbră* + *-aş.*
- *stărpar* „păcurarul oilor sterpe" < *sterp*, *sterpe* (CADE, s. v.).

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- *stărpăciuni* „oi sterpe” < *sterp*, *sterpe*.
- *stărpăt* „totalitatea oilor sterpe” < *sterp, sterpe* (CADE, s. v.).
- *strecură*, *strecurătoare* „obiect prin care *se strecură* laptele”.
- *strungar* „locul în care stau oile înainte de a fi date la strungă” *strungă* + *-ar*. CADE trimite la bg. (sb.) *strugar(i)*.
- *strungaş* „cel ce dă oile la strungă” < *strungă* + *-aş*.
- *tăietură* „semn la oi” < *tăia*.
- *tomnatic* < *toamnă* + *-atic*.
- *tuşinătură* „lâna obţinută prin tuşinare” < (*a*) *tuşina* (CADE, s. v.).
- *ţăpuc* „ied tânăr, sub un an” < *ţap* + *-uc*.
- (oaie) *urmatică* „oaie care rămâne în urma turmei” < *urmă* + *-atic*(*ă*).
- (brânză) *usturoaie* „brânză iute”. Trebuie să fie femininul adjectivului *usturoi* (cf. *ai usturoi* „ai iute, care pişcă”).
- *văratic* < *vară* + *-atic*.
- *vărsat* „boală la oi: bube pe tot trupul; fapt” < *vărsa* (CADE, s. v.).
- (oaie) *zbrotocită* „oaie bolnavă (cu ugerul umflat) de răsfulg” *sbroatec*, atestat şi de Ciorănescu, DERum, 7516, în Transilvania de nord, cu sensul de „boală la oi”. Cf. mai jos, *zbroatec*.

c) Termeni păstoreşti de origine slavă

- (oaie) *brează* „oaie neagră, cu botul alb” < bg. *brez* (DA, s. v.).
- *buhai* „berbec de la trei ani în sus” < rus. *buhai*. Sens derivat prin extensiune de la cel de „taur” (sensul obişnuit – şi în rusă).

În P şi S cuvântul nu este cunoscut. În celelalte sate însă, *buhai* denumeşte un berbec adus la 3 ani: *buháĭ o dată* (sau *întâĭ*), la 4 ani: *buháĭ adóuoră* (sau de *dóuă ori*), la 5 ani: *buháĭ a treĭa óră* etc. În R buháĭ, fără alte determinări, denumeşte un berbec trecut de 2 ani, până la 3. La 4, 5, 6 ani se spune: *buháĭ de tri mńeĭ* = berbec de 5 ani, *buháĭ de pátru mńeĭ* = berbec de 6 ani etc.

- (oaie) *ciulă* < sb. *čula* (CADE, s. v.). DA acceptă etimologia dată de C. Diculescu (în DR, IV, pag. 428, 442), şi anume gr. *kyllós* „încovoiat, strâmb, ciuntit”. Ciorănescu, DERum, s. v. *ciuli*, îl derivă din verb (care, la rândul lui, nu ar avea nici o legătură cu vreun etimon slav, fiind o formă redusă a lui *ciuciulí* „a se pitula”).
- *cârcel* „gânganie care trăieşte pe oi”. Atestată în 2 sate: S şi M. În S este definită ca fiind mai mică şi mai lată decât căpuşa, dar în M, mai mare.

DA îl derivă din sb. *krčel*, Ciorănescu, DERum, 2014, consideră că *–el* din slavă nu poate fi explicat decât printr-un împrumut al cuvântului din limba română. Etimologia dată

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

de el este rom. *cercel*, contaminat cu sl. *kručiti*. Creţu (apud Ciorănescu) îl derivă din lat. *cancellus*; dificil de explicat apariţia lui *r* în locul lui *n*.

- *cociorbă* „semn în ureche la oi". Cuvântul credem că trebuie pus în legătură cu *cociorvă* (*cociorbă* – la CADE) „vătrai pentru cuptor" (< rus. *Kočerga*), deşi, folosit pentru a defini un semn la oi, nu este dat în DA, CADE, Scriban. Vătraiul numit *cociorbă* are o formă a unui semicerc, asemănătoare cu cea a semnului.
- *cojleabă* „colibă". Varianta neatestată în dicţionarele noastre a lui *coşleabă* dat în DA cu sensul „poiată de vite". Etimonul, nesigur, pare a fi un cuvânt slav din familia bg. *kăšta*, sb. *kuća* etc.
- *colibă* < vsl. (CADE, s. v.), bg. sau sb. *koliba* (DA, s. v.). Etimologia nu este însă absolut sigură. Ciorănescu, DERum, 3259, porneşte de la lat. *collegia* < *collegium* „grupare de colibe păstoreşti", în care *g* > *b*, ca în *barză* < lat. **gardea, cociorbă* < *kočerga* etc.
- *comarnic* < bg. *komarnik* „cabană" (DA, s. v.). Cuvântul e, în slavă, un derivat din *Kamara* (< lat. **camera*); e posibil ca vechii păstori români să fi transmis cuvântul slavilor de sud şi apoi să-l ia de la ei, mai târziu.
- *coşar* „ţarc pentru miei", „loc îngrădit înaintea strungilor" < sl. (bg. sb. *košara*) (DA, s. v.).
- *cujbă* < sb. *gužba* sau magh. *guzsba* (DA, s. v.).
- (a se) *dospi* (caşul) < vsl. **dospěti* (CADE, s. v.). Atestat în trei sate (SL, M, Z).
- *gânj* „legătoare pentru parii de la stână, făcută din nuiele împletite" < vsl. **gaž* „nuia" (DA, s. v.).
- *hârzob*. Este folosit numai în R, T, C, şi este format dintr-un cerc de lemn pe care s-a împletit sfoară mai groasă. În S, P, M nu se foloseşte, ci 2 păcurari ţin strecurătoarea deasupra budăcii. În SL nu se cunoaşte hârzobul, ci pe ciubăr se pune o *crăngă de lemn* şi peste care se pune strecurătoarea. În SL însă, cuvântul *hârzob* are sens de „o grămadă de vreascuri, cât duce un om în spate" (sens atestat în dicţionarele consultate), şi de „potcoave legate pe talpa încălţămintei, iarna, să nu aluneci". Etimologia, la toate accepţiunile, este cea dată în DA: bg. *vъrzop* „legătură".
- *jintiţă* „zer cu bucăţi de urdă, bun de mâncat" < vsl. **žetica* (DA, s. v.).
- *leasă* < vsl. *lěsъ* (DA, s. v.).
- (a se) *mârli* (oile) < bg. *mrljati* (DLR, s. v.).
- *nojiţă* „semn la oi" < bg. *nojiţa* (DLR, s. v.).
- *ogrinji* „rămăşiţe de la nutreţ" < scr. *ogrizine* „resturi de mâncare" (DLR, s. v.).
- *plasă* < vsl. *plasa* (DLRM, s. v.).
- *poiată* < bg. sb. *pojata* (DLRM, s. v.).
- *potricală* „semn în ureche la oi", „unealtă cu care se găureşte" < comară rus. *protykalo* < sl. *protykati* „a găuri" (CADE, s. v.).

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- (oaie) *pustie* < vsl. *pustyni* (CADE, s. v. *pustiu).*

- *târlă* < sl. (cf. bg., sb. *tărlo, trlo*, cr. *tèrlo* (CADE, s. v.). Este termenul folosit, în patru dintre cele opt sate anchetate, pentru „stână". De fapt *stână* are în toate satele sensul de „turmă de oi, de la 400-500 în sus"; cu sens de „aşezare pentru oi" este cunoscut numai în M, dar şi aici doar o aşezare mică, în hotarul satului.
- *turişti* < bg. *torište* (CADE, s. v.).
- *vârtej* < sl. *vrъteži* (CADE, s. v.).

d) Termeni păstoreşti de origine maghiară

- *bărbânţă* „vas de lemn în care se ţine brânza" < ung. *berbence, bőrbőnce* „butoiaş" (DA, s. v.). Etimologia este acceptată, în general, de toate dicţionarele noastre. După câte ştim, N. Drăgan, doar, o contestă. Pornind de la forma *berbeniţă*, pe care a o consideră cea veche, de origine slavă, consideră că şi pentru *berbinţă, bărbânţă* „nu este numaidecât necesară" influenţa maghiară (DR, VI, pag. 262). În DR VII, pag. 216, N. Drăgan îl apropie de sl. *ber* „bir" + *banica* „baniţă".
- *budacă* „vas de lemn în care se încheagă laptele" < variantă a lui *budăi* < ung. *bődőny* „puţină mică" (DA, s. v. *budăiu*).
- *corlă* „adăpost pentru oi" < ung. *korlát* „îngrăditură, împrejmuire". Cuvântul ar putea însă fi şi el încadrat celor de origine obscură. Unii cercetători l-au considerat (cf. Ciorănescu, DERum, 2425, s. v. *corlată)* de origine gepidă (Scriban, s. v.), sau chiar anterior fazei indo-europene.
- *fedeleş*, „vas de lemn, în care se ţine cheagul" < ung. *fedeles* „cu capac" (DA, s. v.). *féle* (variantă: *felie*) „vas (de ½ sau ¾ litri), care se pune pe băieri, la muls" < ung. *fele*, o formă flexionară a lui *fel* „jumătate" (DA, s. v.).
- (oaie) *vicleană* „oaie care nu stă la muls" < ung. *hitlen* „viclean" (DLRM, s. v.). Şi pentru această noţiune, în diferite sate s-au dat răspunsuri diferite. În general nu există un termen special pentru a numi o oaie care stă rău la muls, folosindu-se de cele mai multe ori perifrazele: *nu stă la muls* sau *rea de strungă.*

e) Termen de origine grecească

- (oaie) *sihastră* „oaie care umblă pe marginea turmei, sau se desprinde mereu din ea". Termenul a fost atestat în S şi Z. CADE şi alte dicţionare româneşti înregistrează termenul, dar nu cu acest sens. Sensul acesta din păstorit este însă apropiat de cel obişnuit, încât transferul semantic se poate produce oricând cu uşurinţă. Provine, după CADE, Ciorănescu, DERum, 7784, din grec. -biz. *hesyastes* „care trăieşte liniştit".

f) Termen de origine germană

- *şopru* „adăpost pentru oi" < germ. *Schoppen.* Etimologia cuvântului nu este pe deplin lămurită. Din *Schoppen* reflexul normal este *şop.* Pornind de la această formă, Ciorănescu, DERum, 8001, presupune că de la pluralul *şopruri* (în care primul *r* este anticiparea celui de-al doilea) s-a format un nou singular, *şopru.* Explicaţie care poate fi acceptată, fără dificultăţi.

g) Termeni de origine nesigură sau necunoscută

- *baci.* Etimologia necunoscută (DA, s. v.). Hasdeu îl consideră un împrumut de la pecenegi sau cumeni, apropiindu-l de tema *bak-* „a privi, a păzi, a îngriji". Tot de origine pecenegă sau cumană îl consideră şi Densusianu (cf. GS, IV, pag. 147-149), dar nu prin

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

intermediul limbii turce, cum făcea Hasdeu, ci de la o formă **bakič*. În orice caz, cuvântul este străvechi, fapt argumentat şi de existenţa lui în aromână şi meglenoromână ca şi în albaneză, bulgară, sârbă, limbi în care (poate cu excepţia albanezei) poate fi un împrumut din română. Credem că nu este un alt cuvânt decât *baci* „termen de adresare pentru cineva (de obicei un frate) mai în vârstă", care se consideră (cf., DA, s. v.) că este un împrumut din maghiară. Cuvântul, se poate presupune, a avut la început acest sens.

- *balmoş*. Singurul indiciu pentru a-l deriva din maghiară este accentul. Este cunoscut şi în polonă, ruteană şi bulgară. Acad. I. Iordan (v. „Buletinul Philippide", II, pag. 184) îl consideră o creaţie expresivă. N. Drăganu (DR, V, pag. 330) consideră ca mai plauzibilă apropierea de fr. *talmouse*, fără a stabili o filiaţie etimologică între cei doi termeni.
- *băieri*. Sensul atestat în cele opt sate este cel cunoscut. Etimologiile propuse până acum nu sunt sigure. Se acceptă, în general, că provine din lat. *bajulus*, derivare, semantic, posibilă. Dar nu şi fonetic: *j* + *u* > *ĝ* > *ʒ̆*, deci ar fi trebuit să avem **baĝur, *bajur*. Acest lucru îl face pe Ciorănescu, DERum, 613, să presupună o pronunţare populară **baliulus,* pentru *baiulus,* din care cuvântul românesc derivă fără dificultăţi.
- *bărcă*: (oaie) *bărcă* „oaie cu lâna scurtă şi moale". B. Bogrea (v. *Pagini istorico-filologice*, Cluj, 1971, pag. 155) consideră că provine din lat. **brevicius* < *brevis*. Ciorănescu, DERum, 792, crede că provine din vechiul german *brecha,* prin intermediul unui cuvânt slav necunoscut, pentru că este întâlnit şi în sârbă, cehă, polonă. Dar „această extindere pare a pleda pentru răspândirea cuvântului prin ciobanii români (DA, s. v. *berc*). Credem că *bearcă* cu sensul de mai sus este acelaşi cuvânt cu *berc* (*bearcă*), „cu coada scurtă", extensiunea de sens fiind posibilă prin intermediul notei comune „scurt".
- *botei*. Niciunul din dicţionarele consultate nu încearcă nici o lămurire etimologică. Fără a da o explicaţie, credem că trebuie să apropiem cuvântul de expresia *a se strânge bot* „a se aduna la un loc".
- *brânză*. Trecem peste etimologia dată în DA, s. v. („probabil di numele oraşului *Brienz'*"), care nu ni se pare convingătoare. Ipotezele celelalte se înscriu, cea mai mare parte a lor, în tendinţa, exprimată mai clar la Th. Capidan (v. „Langue et littérature", III, 1946, pag. 228) sau la G. Rohlfs, de a-l considera un „Reliktwort", un supravieţuitor al idiomurilor balcanice preromanice. Hasdeu îl consideră un cuvânt dacic, format din *bo-ransa,* ultimul element asimilându-l la *rânză*. G. Pascu se gândeşte la un tracic **berenza* < **ber* „oaie", sau la o derivare din interjecţia *bâr*. T. Cipariu îl derivă din lat. **brancia*. Ov. Densusianu (în GS, I, pag. 67) îl apropie de rădăcina iranică **renc-, *renz-* „a turti". G. Giuglea (DR, III, pag. 573-581) dă ca etimon direct al rom. *brânză, *brendia* sau *brandia,* care provine dintr-un indoeuropean **gurendh* „a fermenta". Toate aceste ipoteze recunosc aşadar o foarte mare vechime a cuvântului. Ipoteza cea mai plauzibilă ni se pare însă cea dată de Ciorănescu, DERum, 1106, după care în explicarea cuvântului trebuie să pornim de la lat. *brandea*, fonetic, se ajunge în mod normal la *brânză*, iar semantic se explică prin prepararea caşului în saci de in sau de cânepă; extensiunea de sens se explică printr-un proces similar celui prin care, astăzi, *burduf* începe să aibă sens de „brânză" (desprins din sintagma *brânză de burduf*).
- *burduf*. Etimologia necunoscută. Cuvântul nici nu este folosit în satele anchetate. În T, doar, a fost înregistrată forma: *burdú* (sau *burdúr)*, variante fonetice care pot indica necunoaşterea precisă a cuvântului, faptul că este nou pătruns în grai.
- (oaie) *cácioră*. Femininul lui *cacior* (*căcior*) „alb în frunte" (DA, s. v.). Niciunul dintre dicţionarele consultate nu încearcă o etimologie. Ciorănescu, DERum, 1256, consideră că este, probabil, legat de *căciulă*.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- *cârlan*. S-au încercat mai multe explicaţii, toate nesatisfăcătoare. G. Weigand propune un slav **kъrdlan* „miel sau cal care intră în *cârd*". G. Giuglea presupune un **cărnar(e)* < lat. *carnalis „din carne"* (cf. DA, s. v.), etimologie dată şi de Al. Philippide, în *Principii de istoria limbii*, 1894, pag. 150. S-au mai propus lat. *caballamus* şi diminutivul *călan*, cu *r* epentetic (Ciorănescu, DERum, 2028), iar I. I. Russu (DR, XI, pag. 170 – 172) presupune o veche temă tracică **gar-l-* < indoeur. **gᵘer(e)hg-, gᵘrebh*. Cuvântul rămâne de origine obscură (cf. şi Marius Sala, în „Revue de linguistique romane", XXIV, 1960, pag. 373, nota 2).

- *gălbează*. Pare a fi un cuvânt foarte vechi. Se consideră, în general, că provine (cf. DA, s. v.) din alb. *këlbaze*.

- *mătreață* „hîră (la oi)". Sens neatestat în dicţionare, primit prin analogie cu mătreaţa la om. CADE susţine lat. **matricia (< mater)* ca etimon, atrăgător prin paralelismul cu *mătrice*, dar dificil de susţinut semantic. Ciorănescu, DERum, 5160, îl derivă, ca Scriban, Cihac, Philippide sau Iordan, din *mătură* + *-eaţă*, care pare a fi cea mai plauzibilă etimologie dintre cele propuse.

- *miertuc*. În patru sate (M, T, C, Z) s-a răspuns cu acest cuvânt la întrebarea pentru „sâmbraş". Sensul nu este atestat în dicţionare. Probabil derivă din *mertic* „porţie, măsură".

- *mânzări* „oi cu lapte". Cunoscut doar în R, SL. DA trimite la alb. *mezore*. derivarea propusă de Ciorănescu, DERum, 5319, din *mânz*, nu este convingătoare.

- (oaie) *oácără*. DA, s. v., trimite la alb. *vakър,* bg. *вáкъл*. Prima atestare a cuvântului este în *Palia de la Orăştie* (cf. Ov. Densusianu, în GS, VI, 1934, pag. 317-319). Este cunoscut şi la aromâni: *⁰acărnă*. Tiktin presupune o înrudire cu *oacheş*. Ov. Densusianu (GS, VI, pag. 317-319; cf. şi *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, pag. 10-14) îl derivă din lat. **obaquilus* „de culoare întunecată, aproape negru". Forma **oacer*, cum trebuia să rezulte, a fost schimbată în *oacăr*, ca *furcer* în *furcăr*, schimbare de terminaţie paralelă cu *cearcăn* < **cearcen, mesteacăn* < *mesteacen*.

- *prior, ampror*. În satele în care am atestat acest cuvânt, nu are sensul cunoscut de „păscutul oilor înainte de răsăritul soarelui", ci înseamnă venirea ciobanilor cu oile la stână, în jurul orei 10, ca să mănânce, sens la care s-a ajuns, probabil, prin întrebuinţări de tipul „vin ciobanii din pror", prin modificări ale prepoziţiei *din*, ceea ce se vede şi din formele diferite sub care a fost înregistrat cuvântul: *ampror, ĝ-ampropru, d'a-mproru, îm prîuor*. Etimologiile propuse (neogrecul *prooros* „timpuriu", lat. *per rarem, per roura, provolare, *priulus, prohora)* sunt, aproape toate justificate, atât fonetic cât şi semantic. Tocmai din acest motiv, originea cuvântului rămâne obscură.

- *rânză* „burduf". Extensiune de sens de la „stomac (de miel, oaie)", în *rânză* ţinându-se caşul, brânza. Cuvântul a fost foarte mult discutat. S-au propus, printre altele, sl. *resa* (Al. Philippide, *Principii de istoria limbii*, 1894, pag. 159) şi albanezul *rendes*. Giuglea face legătura cu alb. *rrani* „cheag" + *-ză*. Cuvântul pare a fi de origine autohtonă.

- *scrum*. Sensul înregistrat în ancheta noastră în toate cele opt sate este mai rar, deşi de loc curios, cu toate că în general se asociază cu culoarea neagră. Originea lui este dubioasă. S-a propus turcescul *kurum* „funingine" (S. Puşcariu, *Limba română,* I. *Privire generală*, 1941, pag. 258). Albanezul *škrumb* pare a indica o origine autohtonă, sau, în orice caz, foarte veche a cuvântului românesc. Ciorănescu, DERum, 7623, îl consideră o formaţie expresivă.

- *stână*. Cuvântul a fost extrem de mult discutat. Se consideră, în general, că trebuie să fie un cuvânt slav (*stana*), intrat în latina dunăreană din primele contacte ale slavilor cu populaţia romanică de aici, numai astfel putându-se explica trecerea lui *á* (în poziţie nazală)

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

la *î*, ca în cuvintele autohtone sau latine moştenite. Această dificultate este eludată de Ciorănescu, DERum, 8182 prin afirmaţia că e falsă convingerea că *an* > *în* numai în cuvintele latine, citând ca exemple contrare *cântar* < turc. *kantar, frînc* < neogrecescul *frangos*. Hasdeu îl derivă din dacicul **stana*, Ov. Densusianu (GS, I, 238) din iran. *stana*, G. Giuglea (DR, II, pag. 360) din lat. **septana* etc. Cuvântul rămâne de origine dubioasă, probabil autohton.

- *strungă*. În general se admite că este foarte vechi şi că din română s-a răspândit în celelalte idiomuri balcanice. Comparaţia cu alb. *strunge* pledează în acest sens.
- (oaie) *ştiră*. Soluţiile etimologice propuse sunt nesigure. Rămâne mai precisă comparaţia cu alb. *shtjerrë* (CADE, s. v.). Ar putea fi susţinută, nu fără dubii, şi etimologia dată de Tiktin, lat. *sterilis*, la care, pentru trecerea lui *s* iniţial la *ş*, nu trebuie să presupunem influenţa lui *ştir*, în graiurile dacoromâne fiind destul de obişnuită trecerea lui *s* din grupuri consonantice la *ş: peşte* < *peste, ştele* < *stele* etc. În legătură cu (oaia) *ştiră* există credinţe folclorice numeroase care tind, în general, să o considere sfântă, sau de temut.
- *şut, şută* „fără coarne". Probabil acelaşi cuvânt cu *ciut* (CADE, s. v.). Ciorănescu, DERum, 8409, propune sl. *šutiti* „a glumi", care a dat, cu sufixul expresiv *-li, şutili*, de unde *şut*.
- *ţap*. Alb. *tšap* a fost unul dintre etimoanele propuse, alături de sl. *capu* sau iranianul *čapis*. Probabil este o creaţie expresivă, înrudit fiind cu *ţeapă* şi pornindu-se de la sensul primar de „animal cu coarne lungi şi ascuţite". Din română a putut pătrunde în albaneză, neogreacă, sârbă, croată, slovenă, cehă, poloneză, ucraineană, rusă şi maghiară.
- *ţarc*. Aceeaşi nelămurire în privinţa etimologiei, ca mai sus. CADE nu sugerează nici o etimologie. Densusianu (GS, I, pag. 245) se gândea la iranianul **čarkə* (< persanul *čart* „cerc"). Cei mai mulţi fac legătura cu alb. *thark* (cf. Al. Philippide, OR, II, pag. 738).
- *urdă*. Toate dicţionarele îl consideră „obscur" (cf. CADE, s. v.). Hasdeu l-a considerat dacic; Philippide, OR, II, pag. 739 îl derivă din tracicul **urida* (relat cu grec. *uros* „zer"); Giuglea (DR, III, pag. 582-587) îl extrage direct din gr. *orodis* „zeros"; etc. Ciorănescu, DERum, 9078, face o ipoteză interesantă: turc. *hurde* „rămăşiţă", influenţat de *urdoare*.
- *vătaf*. Origine dubioasă. Probabil tătarul *vataha* „ceată" (CADE, s. v.).
- *vătui*. Este considerat de Al. Graur (v. SCL, VII, pag. 276) autohton. G Weigand (*Jahresbericht,* XVI, pag. 230) îl apropie de alb. *viet-*. Puşcariu, în EWR, 1867, îl derivă din lat. **vitulenus* (< *vitulus)*, etimologie acceptată de Al. Philippide, OR, II, pag. 658, precum şi de Ov. Densusianu, *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, pag. 87 (cf. şi Marius Sala, *Din terminologia păstorească românească*, în SCL, VIII, 1957, nr. 1, pag. 77-83).
- *vârghină*. Etimologie necunoscută.
- *zară*. Comparaţia cu alb. *zate* (CADE, s. v.) conduce spre o vechime mare a cuvântului. Ciorănescu, DERum, 9485, încearcă a-l explica prin *zer*, derivare care este foarte îndoielnică.
- *zbroátec* „boală la oi, răsfulg". Nu este sigur de unde provine. Probabil e *broatec* „broască" cu un *s-* protetic (> la *z* din cauza sonorei următoare), comparaţia unei umflături cu o broască fiind un lucru obişnuit în credinţele populare.
- *zer*. Etimologia este necunoscută. S-a propus lat. *serum*, s-a considerat că este un cuvânt autohton, (Puşcariu, *Limba română* I. *Privire generală*, pag. 176), că este de origine grecească etc.

h) Termeni neatestaţi în dicţionare

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

În cursul anchetei au fost înregistraţi, în legătură cu păstoritul, un număr de termeni care, în dicţionarele consultate, nu sunt consemnaţi:

- (oaie) *biţă*. În R, T, C, SL, M, oaie *biţă* înseamnă oaie „cu lâna albă (şi, în general lungă)". Este probabil o derivare semantică, de la *biţ* „şuviţă de lână" (cf. *biţ* „lână" – DA, s. v., „floc de lână" – CADE, s. v.), din aceeaşi familie cu *biţos* „lăţos, cu lâna lungă" (CADE, s. v.).
- (oaie) *brotácănă* „oaie bolnavă de răsfulg". Termenul a fost înregistrat într-un singur sat, T. Este un derivat de la *brotac*, cunoscut în zonă, sub forma *zbroatec* (în M, SL, C) cu sensul de „răsfulg, boală la oi, care se manifestă prin umflarea ugerului". Cf. şi (oaie) *zbrotocită* „idem".
- *ciuc* „bulz (de mămăligă)". A fost atestat în 7 sate (SL, R, C, M, Z, P, S) sub forma *ŝuc: ŝúcuri̯*.
- *flústuri*. În R: *zăru cu flústuri̯*, adică zerul cu bucăţele mici de urdă, jintiţă. Cuvântul nu este, probabil, străin de *fluture, flutura* (cu varianta *fluştura*), apropiere care s-ar susţine şi semantic, prin comparare.
- *gâjdei*. Denumeşte un grup de până la 25 (R, S), 50 (C), 40 (T, P, Z) de oi, fiind sinonim cu *gârdei* (R, T, SL). Fonetic numai în C am întâlnit forma *gâjď̯ei̯,* în două sate *d* s-a africatizat: *gâjĝei̯* (Z, P), iar în S am notat stadiul intermediar *gâjĝď̯ei̯*. *Gâjdei* este, aproape sigur, o variantă fonetică a lui *gârdei*, în care trecerea lui *r* la *j* se explică prin acţiunea asimilatoare a lui *ĝ (ĝď)* următor.
- *hlud* denumeşte un fel de staul, o piedică în răspândirea prea departe a oilor. Pluralul oscilează: *hluz, hlúduri̯*. T. Morariu (*Viaţa pastorală în Munţii Rodnei*, pag. 151, 154, 156, 158, 165) consemnează (*hlud*) *hluduri* „lemne, de la acoperişul colibei pe care se aşează *draniţele (şindrilele),* un lemn pus orizontal pe două furci, sau la acoperişul strungii". Se consemnează la pag. 153 şi diminutivul *hludeţ*. Acesta este atestat şi în DA, cu sensurile: „băţ pe care se învârte ţeava suveicii" şi „cuiul care leagă proţapul pe piscul carului", şi este considerat o variantă a lui *huludeţ*. Credem că etimologia lui *hlud* este cea dată în DA, s. v. *huludeţ*: sl. *chlud* „vargă", cu precizarea că în acest caz, nu mai e nevoie de reconstrucţia unui **chludъcь,* diminutiv de la care să derive *hludeţ*, şi nici de considerarea lui *hludeţ* ca o variantă formală a lui *huludeţ* ci, invers, *huludeţ* este o variantă (cu *u* epentetic, pentru evitarea grupului consonantic *hl*) a lui *hludeţ*.
- *hluduc* = diminutiv de la *hlud*.
- *ileşti*. În Z, singurul sat în care am atestat acest cuvânt, *ilĕşť* înseamnă un fel de lapte acru cu care se unge bărbânţa înainte de a turna laptele călduţ pentru a se acri. Etimologia ne este necunoscută.
- (oaie) *mărginăriţă* „oaie mărginaşă". Este o variantă, neatestată în lucrările consultate, formată de la *mărginare* cu suf. *–iţă*.
- *(în)pănătură* „semn în ureche la oi: o tăietură dreaptă în partea de jos a urechii". Cunoscut în R, C, T, SL, probabil e derivat de la *pană*.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

- (oaie) *pârjacă* „oaie cu lâna puţină”. Cunoscut doar în S. Probabil o contaminare între *pârvă* şi un cuvânt deocamdată necunoscut.

- *slin*. Sensul de „uger”, cu care se foloseşte în Z, nu este atestat în dicţionare. Poate fi o extensiune de sens de la *slin* „murdărie, usuc”.

- (a se) *stămui*. În SL laptele *să stămuiéşt'e* „încheagă”. Etimologie necunoscută.

- *suitură* „semn la oi: urechea retezată”, cuvânt cunoscut, în diferite variante formale, în aproape toată Moldova şi nord-estul Transilvaniei (cf. ALR II, s. n., v. II, h. 406). Etimologia este greu de precizat. Credem, totuşi, că nu e străin de *şui* „într-o ureche”.

- *(oaie) şuştavă „oaie cu lâna scurtă”. Sinonim cu pârjacă, pârvă, ţârcavă*. Cunoscut în şase din cele opt sate: *şúştavă; şúştave*. Etimologia necunoscută.

- *terţ* „berbec între 1 şi 2 ani”. Sinonim cu „*terţiu*”, care derivă din *terţ*. Atestat şi în T. Morariu, *Viaţa pastorală*, pag. 185, cu acelaşi sens. Cf. şi Ciorănescu DERum, 8645, unde se reconstituie forma **terţi* < lat. *tertius* (v. şi Puşcariu, EWR, 1740).

- *tertar* „berbec între 1-2 ani” < *tert* + *ar*.

- (miel) *tocolici* „miel pe care-l apleci la altă oaie”. Cunoscut în Z. Etimologie necunoscută.

- *ţăpari* „semn în ureche la oi: o crestătură în partea de jos a urechii”. Cunoscut în R. Probabil un derivat cu sufixul *–ar* din *ţeapă*.

- (oaie) *ţighiră* „oaie cu lâna creaţă”. Atestat în P şi M, sub forma *ţâgíră*. Etimologie necunoscută.

- (oaie) *vároşă* „cu pete roşii pe bot”, în SL. Etimologie necunoscută.

5. Cea mai mare parte a termenilor discutaţi au o răspândire generală în cele 8 sate anchetate. Fac excepţie anumiţi termeni care denumesc operaţii sau unelte necunoscute în practicarea păstoritului din anumite sate, precum şi unii termeni pe care-i vom prezenta în continuare.

a) Diferenţe fonetice în zona anchetată

Este vorba despre anumite particularităţi fonetice care diferenţiază regulat, stabilindu-se anumite arii în zonă, satele anchetate între ele:

1.) Păstrarea lui d neevoluat la z, împarte zona anchetată în două arii: sunetul z în zer se rosteşte d în C, T, R (sate învecinate), şi z în SL, M, Z, P, S (idem); acelaşi sunet în zară prezintă cu rostirea d o arie care include şi SL; z în zară a fost notat în M, Z, P, S.

2.) Palatalizarea lui ţ, urmat de e, i, prezintă două stadii de palatalizare, care împart zona în două arii distincte: în M, SL, C, T, R se pronunţă ť, iar în Z, P, S – č (lapť'e – lapče; şť'ră – şčiră; jinť'iţă – jinčiţă; cf. pt. lapte, ALR II s. n., vol II, h. 424; pt. jintiţă: ALR II, s. n. vol. II, h. 418).

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

3.) Palatalizarea lui b, urmat de e, i, în zbiară, formează şi ea două arii: SL, C, T, R – bĝ, Z, P, S – ĝ (în M – ď).

4.) În strecură, prin depalatalizarea primului r, e s-a transformat în ă, în R şi T. Celelalte sate formează o arie cu e păstrat (pentru răspândirea fenomenului pe întreg teritoriul dacoromân, cf. ALR II, s. n. vol II, h. 412).

b) Diferenţe lexicale

1.) Pentru „oaie albă", în M, SL, C, T, R se foloseşte cuvântul biţă, iar în S, P, Z – albă.

2.) *a tuşina* se foloseşte în aria care include satele Z, P, S, C, T, R, în timp ce în M şi SL se foloseşte *a tunde* (v. ALR II s. n. ,v. II, h. 430).

3.) *baier* este folosit numai în Z, P, S; în M, SL, C, T, R se foloseşte *frânghie*.

4.) Pentru *răsfulg* se foloseşte *zbroatec* numai în M, SL, C, T, R.

5.) *berbece* se foloseşte în P, S, în restul satelor *buhai* (cf. mai sus).

6.) Pentru *mânzări* în cea mai mare parte a satelor se spune *oi cu lapte*. O mică arie, formată din T şi C, cunoaşte cuvântul *păcuini*, iar SL – *mânzări*.

7.) (oaie) *şuştavă* cuprinde o arie formată din 6 sate. Numai în S şi R, la extremităţile zonei, termenul nu este cunoscut.

Ca fenomen morfologic care formează arii în zona anchetată amintim numai diferenţa de declinare a lui *miţe*: *miţ* în S, P, SL, C, T. R şi *miţă* în Z, M. În afară de aceste fenomene care formează arii fonetice, lexicale şi morfologice, amintim câteva fenomene prin care unele sate se diferenţiază faţă de toate celelalte. Cele mai multe diferenţe de acest gen le întâlnim în T, sat care contrastează prim multe fenomene, faţă de celelalte sate: *berbec, străgată, boţ, usturoie, strecur* în T, iar în celelalte: *berbece, străzată, suc, ustunoie, strecur*. În plus, în T nu se folosesc termenii *sărciner şi însâmbra*, cunoscuţi în celelalte sate. Şi alte sate cunoscu o situaţie similară: în P se pronunţă *străghiátă*, spre deosebire de celelalte sate unde se foloseşte forma *străghiată;* în SL întâlnim ca fenomene particulare fonetismul *capŝie* (*capčie* în rest) şi (oaie) *sâcreată* (necunoscut în celelalte); în R: *balmuş* (în celelalte *balmoş*) şi (oaie) *oacără* (în celelalte *oacheşă*).

În ce priveşte repartiţia geografică a termenilor discutaţi constatăm aşadar diferenţe notabile între satele situate pe cele două văi. În mare măsură satele de pe Valea Sălăuţii fac arie diferită faţă de cele de pe Valea Zăgrii; Mocodul, în această privinţă face uneori notă aparte faţă de cele două arii; există şi fenomene particulare care opun câte unul din sate tuturor celorlalte. Pentru că nu toţi termenii discutaţi sunt cartografiaţi pe hărţile ALR, este dificil de tras concluzii asupra încadrării celor două arii mici din zona anchetată în ariile mari ale dialectului daco-român.

6. Materialul lexical discutat până aici, în majoritate termeni legaţi *în primul rând* de creşterea oilor, nu se pretează la o analiză statistică precisă, pe origini, nefiind complet. Fără a da, însă, cifre exacte, care să aibă o valoare orientativă mai obiectivă, se poate remarca faptul că majoritatea termenilor sunt foarte vechi: cei de origine nesigură sau necunoscută (în cadrul aceste categorii intrând numeroase cuvinte considerate autohtone), de origine latină, slavă veche şi cele derivate pe teren românesc (de la cuvinte care intră toate, la rândul lor, în categoriile înşirate până acum) acoperă mai mult de trei sferturi din totalul celor aproape 180 de termeni luaţi în discuţie. Cei mai numeroşi sunt termenii din fondul latin (împreună cu derivatele pe teren românesc), apoi cele de origine slavă veche, şi de origine nesigură. De

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

fapt, în afară de aceste categorii, o pondere demnă de luat în seamă o au numai cuvintele de origine maghiară, în legătură cu care se impune, însă, o observaţie: puţine dintre ele (*corlă, bărbânţă* şi *budacă*) sunt legate în primul rând de ocupaţia păstoritului, majoritatea fiind cuvinte din limba comună, folosite cu acelaşi sens şi ca termen profesional; prezenţa lor în această zonă (ele au o răspândire mult mai mare, unele fiind pătrunse şi în limba română literară: *vicleană* de ex.), folosite şi ca termeni păstoreşti, nu este de loc surprinzătoare.

Din acest punct de vedere, al originii termenilor păstoreşti discutaţi, este aşadar destul de dificil de stabilit anumite straturi terminologice. Majoritatea termenilor aparţin celui mai vechi strat lexical al limbii române; şşi derivatele pe teren românesc sunt în mare parte formate cu afixe foarte vechi în limba română, afixe de origine latină sau slavă. Aceste constatări ne duc spre concluzia că lexicul terminologic păstoresc este în general de o mare stabilitate, nesuferind transformări esenţiale de-a lungul timpului. Facem această afirmaţie acceptând că, dacă puţini dintre termenii discutaţi sunt folosiţi exclusiv ca termeni profesionali, majoritatea aparţinând şi limbii comune, aceasta se datoreşte unei lărgiri a întrebuinţării lor şi nu a unei specializări. Aşadar cuvintele din limba comună, care se folosesc în îndeletnicirea păstoritului, au fost „împrumutate" de aici (sfera lor de folosire s-a lărgit) şi nu lexicul păstoresc a luat termenii din limba comună (deci nu o restrângere a sferei de întrebuinţare). Ar fi interesant, în acest sens, de urmărit, pentru zona avută în vedere, compararea termenilor păstoreşti cu cuvintele corespunzătoare din limba comună (sub aspect semantic, în primul rând; cf. la Ov. Densusianu, *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, o astfel de perspectivă în discutarea materialului lingvistic), dar o asemenea încercare ar depăşi lucrarea de faţă.

Această relativă stabilitate dă lexicului păstoresc un caracter aparte, care credem că trebuie subliniat, în cadrul general al lexicului profesional, comparativ cu terminologia altor îndeletniciri.

Terminologia profesională constituie una din ramificaţiile sociale ale limbii naţionale. Caracteristica esenţială a acestor ramificaţii o constituie tocmai fondul de cuvinte speciale, folosite şi cunoscute bine numai de către cercul celor ce practică o anumită îndeletnicire. Ca atare şi frecvenţa lor în cadrul general al vocabularului este mai mică, cuvintele din lexicul profesional nefăcând parte, în general, din fondul principal de cuvinte, ci îmbogăţind „restul vocabularului", parte care cuprinde tocmai cuvintele cu o „circulaţie" redusă la un grup mic de vorbitori – specialişti. Ceea ce nu înseamnă, desigur, că unii termeni din această categorie nu primesc la un moment dat o circulaţie foarte largă, cu sensuri în general modificate într-o oarecare măsură, intrând în sfera fondului principal lexical. Mai ales termenii de bază din fiecare meserie, ceea ce am putea numi, printr-un transfer analogic, „fondul principal" al acelui lexic profesional, se generalizează în fondul principal al vocabularului unei limbi. Dar, majoritatea termenilor profesionali au o circulaţie restrânsă şi sensuri specializate. În plus, terminologia profesională se află într-o continuă înnoire, trăsătură definitorie pentru cuvintele aparţinând „restului vocabularului". Mai precis, înnoirea aceasta, care are loc în toate domeniile limbii, inclusiv în vocabular în totalitatea lui, deci şi în „fondul principal" este mult mai rapidă, apariţia unor elemente noi şi dispariţia altora vechi fiind procese permanente, necontenite. În lexicul profesional aceste procese sunt şi mai accelerate decât în cazul celorlalte componente ale „restului vocabularului". Aici este evidentă cel mai direct legătura nemijlocită dintre limbă şi societate, dintre istoria limbii şi istoria societăţii. Orice modificare în tehnica procesului de producţie se reflectă imediat pe plan lingvistic prin apariţia unor elemente terminologice noi, sau prin dispariţia altora vechi.

Faţă de această situaţie, valabilă pentru lexicul profesional în ansamblul său, terminologia păstorească prezintă, aşa cum spuneam, o situaţie întrucâtva deosebită, dată în

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

primul rând de stabilitatea mare pe care o prezintă, stabilitate asemănătoare cu cea a cuvintelor din fondul principal lexical. În al doilea rând credem că nici un alt lexic profesional (poate cel agricol) nu a îmbogăţit fondul principal lexical al limbii cu atâtea cuvinte. Explicaţia stabilităţii mai mari a lexicului păstoresc se găseşte tot într-o cauză de natură extralingvistică şi anume în faptul că însuşi procesul creşterii animalelor (a oilor în special) nu a suferit modificări esenţiale de-a lungul timpului. În felul acesta nu s-a simţit nici lipsa unor elemente terminologice noi (ponderea lor este destul de mică, de altfel în cadrul oricărei ocupaţii tradiţionale). Din punctul de vedere al dialectologului, însă, adică al aceluia care studiază limba în folosirea ei vie, s-ar putea face însă şi o observaţie de altă natură, care ar necesita şi o cercetare detaliată pe teren. Pentru dialectolog, noţiunea de fond principal de cuvinte aplicată graiului dintr-o anumită zonă, adică inventarul acelor cuvinte care au o importanţă mai mare pentru vorbitori (importanţă dată de frecvenţa lor foarte mare în graiul viu) este altceva decât fondul principal de cuvinte al limbii române, în general. Într-o zonă în care ocupaţia principală (şi tradiţională) este creşterea oilor, termenii păstoreşti aparţin fondului principal al lexicului acelei zone. În felul acesta stabilitatea lexicului păstoresc primeşte o altă nuanţare.

Note

1.Vezi şi V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului şi a plutăritului*, în „Studii şi cercetări ştiinţifice". Filologie, Iaşi, VIII, fascicolul 1, 1957, pag. 1-2.
2.*Istoria României*, volumul 1, Bucureşti, 1960, pag. 141.
3.Vezi mai jos: cf. şi I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română*, Bucureşti, 1970.
4.Cf. Ion Vlăduţiu, *Etnografia românească. Istorie. Cultură materială. Obiceiuri*, Bucureşti, 1973, pag. 252 şi următoarele
5.Cf., o atitudine deosebită în recenta carte a lui G. C. Giurescu, *Formarea poporului român*, Bucureşti, 1973, pag. 40, 75.
6.Ovid Densusianu, *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, curs litografiat, Bucureşti, 1933-1934, pag. 4
7.Amintim următoarele: Tiberiu Moraru, *Viaţa pastorală în Munţii Rodnei*, Bucureşti, 1937; E. Precup, *Păstoritul în Munţii Rodnei*, Cluj, 1926; Romulus Vuia, *Ţara Haţegului şi regiunea Pădurenilor*, în „Lucrările Institutului de geografie al Universităţii din Cluj", volumul III, 1927; Laurian Someşan, *Viaţa pastorală în Munţii Călimani*, în „Buletinul societăţii române de geografie", LII, 1933; idem, *Viaţa umană în regiunea munţilor Călimani*, în „Lucrările Institutului de geografie al Universităţii din Cluj", volumul VI, 1936; Sabin Opreanu, *Contribuţiuni la transhumanţa din Carpaţii Orientali*, Bucureşti, 1930; idem, *Ţinutul Săcuilor. Contribuţiuni de geografie umană şi etnografie*, în „Lucrările Institutului de geografie al Universităţii din Cluj", 1928; idem, *Numiri toponimice păstoreşti în Munţii Bîrsei, Buzăului şi ai Vrancei*, în „Transilvanis", Sibiu, nr. 10, 1928, M. N. Popp, *Ciobănia la ungurenii din dreapta Oltului*, în „Buletinul Societăţii române de geografie", LI, 1933; idem, *Contribuţiuni la viaţa pastorală din Argeş şi Muscel*, în „Buletinul Societăţii române de geografie", LII, 1934; Romulus Vuia, *Tipuri de păstorit la români (sec. XIX – începutul sec. XX)*, Bucureşti, 1964; Ion Diaconu, *Păstoritul în Vrancea*, în GS, IV, fasc. 2, 1930, pag. 256-309; idem, *Ţara Vrancei*, vol. I-II, Bucureşti, 1969; şi altele.
8.Amintim câteva dintre studiile axate pe această temă: B. P: Haşdeu, *Originile păstoriei la români. Elemente dacice*, în „Columna lui Traian", V, 1874, pag. 97-107, 116, 173-177; idem, *Originile păstoriei la români. Elemente latine*, în „Columna lui Traian", V, 1874, pag. 234-235, Ovid Densusianu, *Viaţa păstorească în poezia noastră populară*, Bucureşti, 1943; idem, *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, curs litografiat, Bucureşti, 1933-1934; idem, *Cuvinte latine cu semantism păstoresc*, I,

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

în GS, III; II, în GS, IV, fasc. 1, pag. 137-145; Marius Sala, *Din terminologia păstorească românească: rom. vătui, cârlan, noaten*, în SCL, VIII, 1957, nr. 1, pag. 77-83; idem, *Un cas de synonymie et d'homonimie: roum. noatem, cârlan*, în „Revue de linguistique romane", XXIV, 1960, pag. 373-389; Th. Capidan, *Termeni pastorali de origine română în limbile balcanice*, în DR, I, 1921-1922, pag. 677-680; G. Giuglea*, Termenii iortoman (ortoman), laie (laiu) din „Mioriţa"*, în DR, V, 1929, pag. 542-550; I. A. Candrea, *Viaţa păstorească la megleniţi*, în GS, I, fasc. 1, 1923, pag. 23-29; Ovid Densusianu, *Migraţiunile păstoreşti şi botanica*, GS, I, fasc. 2, 1924, pag. 326-327; idem, *Păstoritul la Bascii din Soule* în GS, II, fasc. 1, 1925, pag. 129-147; idem, *Lat. vervex*, GS, II, fasc. 1, 1925, pag. 148-151; I. I. Stoian, *Păstoritul în Rîmnicul-Sărat*, în GS, VI, fasc. 1, 2, 1934, pag. 41-47; D Şandru, F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*, I, GS, V; II, GS, VI, 1934, fasc. 1, 2, pag. 193-247; Ovid Densusianu*, Rom. iortoman*, GS, VI, 1934, fasc. 1, 2, pag. 313-317; idem, *Rom. oacăr*, GS, VI, 1934, fasc. 1, 2, pag. 317-319; G. Giuglea, *Cuvinte şi lucruri. Elemente vechi germane în Orientul romanic*, în DR, I, 1921-1922, pag. 327-403 (la pag. 327-365 – despre *strungă*); Gr. Nandriş, Păstoritul *românesc în Carpaţii nordici*, în lumina Atlasului Lingvistic al Poloniei Subcarpatice, în DR, VIII, 1934-1935, pag. 138-148; G. Giuglea, *Crîmpeie de limbă şi viaţă străveche românească*, în DR, III, 1922-1923, pag. 561-628; C. Diculescu, *Elemente vechi greceşti din limba română*, în DR, IV, partea I, 1924-1926, pag. 437-458 (*Păstoria*); I. I. Russu, *Cuvinte autohtone în limba română*, în DR XI, 1948, pag. 148-183; cf. de asemenea, numeroasele etimologii discutate în toate numerele „Dacoromaniei".

9.Cf. I. Vlăduţiu, *op. cit.* pag. 252.

10.V. E. Precup, *Păstoritul în Munţii Rodnei*, Cluj, 1926, pag. 5: o diplomă dată de Matei Corvinul la anul 1484 vorbeşte tocmai despre acest drept de proprietate al locuitorilor de pe Valea Someşului.

11.Vezi T. Morariu, *op. cit.*, pag. 79-108.

12.Vezi I. Vlăduţiu, *op. cit.*, pag. 252 şi urm.

13.Publicat în FD, V, 1963, pag. 157-271.

14.În special cel din lucrarea citată a lui T. Morariu.

15.Sigle şi abrevieri:

DA = Academia Română, *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, 1913 şi urm.

DR = „Dacoromania". Buletinul Muzeului limbii române din Cluj, 1920-1921 şi urm.

GS = „Grai şi suflet", revista Institutului de filologie şi folclor, Bucureşti, 1923-1937

CDDE = I. A. Candrea – Ovid Densusianu, *Dicţionar etimologic al limbii române*. Elemente latine, Bucureşti, 1914.

FD = „Fonetică şi dialectologie", publicaţie a centrului de cercetări fonetice şi dialectale din Bucureşti, 1958, şi urm.

CL = „Cercetări de lingvistică", Cluj, 1976 şi urm.

Ciorănescu, DERum. = A. Ciorănesco, *Diccionario Etimologico Rumano*, La Laguna, 1958, 1961

CADE = I. A. Candrea – Gh. Adamescu, *Dicţionar enciclopedic ilustrat* „Cartea Românească", Bucureşti, 1931.

DLRM = *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, 1958.

Philippide, OR II = AL. Philippide, Originea românilor, vol. II, Iaşi, 1927.

DLR = Academia Republicii Socialiste România, *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti (literele M, N, O, P).

Tiktin = H. Tiktin, *Rumänisch-Duetsches Wörterbuch*, Bukarest, 1903-1925

Cihac, vol. II = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie dacoromane*, Francfort a/M, I, *Elements latins*, 1870, II, *Elements slaves, magyars, turcs, grec-moderne et albanais*, 1879.

Jahresbericht = *Jahresbericht des Institus für Rumänische Sprache*, Leipzig, 1894 şi urm.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)

Puşcariu, EWR = S. Puşcariu, *Etymolgisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*. I *Lateinisches Element*, Heidelberg, 1905.

REW = W. Meyer-Lübke, *Romanisches Etimologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1935.

Satele le-am prescurtat astfel:

M = Mocod, SL = Salva, T = Telciu, R = Romuli, C = Coşbuc, S = Suplai, Z = Zagra, P = Poienile Zăgrii.

16.S. Puşcariu, *Limba română*. II. *Rostirea*, Bucureşti, 1959, pag. 55, 119, 126.

17.Vezi E. Petrovici şi P. Neiescu, *Persistenţa insulelor lingvistice*, în CL, IX, 1964, nr. 2, pag. 205.

18.În GS, II, fasc. 2, 1928, pag. 428-429.

19.T. Frîncu, G. Candrea, *Românii din Munţii Apuseni*, Bucureşti, 1888, pag. 106; cf. GS, III, pag. 429.

20.cf. exemple similare la S. Puşcariu, *Limba română*. II. *Rostirea*, Bucureşti, 1969, pag. 141-142.

BDD-A2955 © 2003 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:24 UTC)